

Stockholm, 2016-05-20

RFSUs remissyttrande över SOU 2016:7 Integritet och straffskydd

Inledning

RFSU tackar för möjligheten att få lämna synpunkter på den ovan rubricerade skrivelsen. RFSU är en partipolitiskt och religiöst obunden folkrörelse med uppgift att sprida en kunskapsbaserad och öppen syn på samlevnads- och sexualfrågor. Vi arbetar med utgångspunkt i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) för ett jämlikt och jämställt samhälle där sexualitet är en källa till glädje och njutning i människors liv.

Hälsa är en grundläggande mänsklig rättighet som är nödvändig för utövandet av alla mänskliga rättigheter. Sexuell och reproduktiv hälsa är viktiga och nödvändiga delar i rätten till fysisk och mental hälsa. Sexuell och reproduktiv hälsa kan varken uppnås eller skyddas utan sexuella eller reproduktiva rättigheter.

Reproduktiva rättigheter innebär rätten att fritt bestämma om en vill bli förälder och därmed antalet barn och tidrymden mellan havandeskapen samt att få tillgång till upplysning och utbildning, liksom till de medel som behövs för att kunna utöva denna rätt.

Sexuella rättigheter omfattar mer än bara hälsofrågor. Sexuella rättigheter garanterar var och ens åtnjutande och uttryck för sin sexualitet fritt från tvång, diskriminering och våld. De sexuella rättigheterna bidrar till att förverkliga principer om frihet, jämlikhet, jämställdhet, självbestämmande och värdighet.

Rätten till personlig integritet ska omfatta sexuell integritet oavsett sexuell läggning. Det ska vara upp till varje individ vilken information kring sexualiteten, sjukdomstillstånd och annan känslig privat information som ska delas med andra och i vilken form, och följaktligen vad som hålls privat. Rätten till personlig integritet ska gälla alla oavsett ålder och sexuell läggning.

RFSU:s synpunkter

Sammanfattning

RFSU välkomnar utredningen och utredningens förslag överlag.

RFSU delar dock inte utredningens bedömning avseende var det nya brottet olaga integritetsintrång ska ligga i brottsbalken bestämmelser. RFSU anser att de gärningar som innebär spridning av material av sexuell karaktär, med ett sexuellt eller homofobt syfte eller skildrar sexuella övergrepp skall ligga i kapitel sex, tillsammans med övriga sexualbrott, och inte i kapitel fyra som ett brott mot frihet och frid.

RFSU anser att lösningen inte ensamt finns i straffrätten utan önskar se stora satsningar för att skapa samtalsforum, inte minst med ungdomar, kring normer och värderingar kopplat till sexualitet och personlig integritet. Detta skulle exempelvis kunna ske i samband med sexualundervisning eller upplysning. RFSU önskar även se en statlig utvärdering av sexualupplysningen i Sverige idag för att säkerställa att alla ungdomar har tillgång till en adekvat normkritisk sexualundervisning.

Enligt RFSU är det svåra avvägningar som behöver göras för att dels skapa ny brottsbestämmelse dels utvidga det straffbara området, inte minst när brottsbestämmelsen ska viktas mot yttrandefriheten. RFSU anser att utredningen har landat i en rimlig bedömning och att det knappast är t.ex. hot om våld eller hot om kränka någons personliga integritet som yttrandefriheten primärt tar sikte på att skydda.

RFSU kommer framför allt fokusera på att se över förlagens inverkan på området som rör sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR. Innan utredningens förslag kommenteras under respektive rubrik kommer vi emellertid att uppehålla oss under ett par övergripande områden enligt nedan.

Särskilt angående yttrandefrihet

Avvägning mellan personlig integritet och yttrandefrihet

RFSU värnar rätten till den personliga integriteten samtidigt som vi förstår vikten av det fria samtalet för vårt demokratiska samhälle. RFSU delar utredningens bedömning avseende vikten att dra en tydlig undre gräns för när gärningar som kränker en person och dennes

integritet ska anses utgöra ett brott. Utredningen skriver att det sociala livet innebär en mängd otrevliga händelser, där människor av oaktsamhet eller uppsåt yttrar sig klumpigt eller gör saker som individer blir ledsna av, och att det inte är rimligt att alla sådana gärningar skall leda till straffsansvar.

Avvägningen är svår och det är viktigt att det i både proposition och författningstext tydliggörs vilka gärningar som avses, vad som åsyftas med t.ex. "Bild" och "uppgift", för att inte riskera konstnärlig frihet m.m. Utredningen är tydlig med att de främst haft internet i fokus för sin genomgång, och för sina förslag, men väljer att lägga förslag obeaktat vilket medium som en spridning sker i. Fördelen är att bestämmelsen inte riskerar att fort bli omodern och nackdelen är att det för allmänheten riskerar att bli otydligt när en uppgift räknas som spridd och exakt vad som får sägas/ritas/fotas/klippas ihop. När ska något räknas som viktig samhällssatir, när ska allmänintresset av missförhållanden på hvb-hem där det t.ex. förekommer sexuella övergrepp väga tyngre än den enskildes rätt till sitt privatliv.

Det finns emellertid i samhället stora behov av olika typer av insatser för att komma till rätta med hot och hat på internet, att människors privatliv kränks genom att information sprids till väldigt många, att det hotas med "hämdporr" m.m.

RFSU anser att det är av vikt att införa även det föreslagna undantaget som möjliggör avvägningar mellan skilda intressen i det enskilda fallet och samtidigt se till syftet med spridningen och allmänintresset för uppgifterna. Det nämns särskilt opinionsbildande syften och t.ex. intentioner att avslöja övergrepp. RFSU anser att med det sagt att utredningen har landat rimligt i avvägningen mellan dessa, delvis, motstående intressen.

Särskilt angående hot och hat som inte är direkt kopplade till personlig integritet

För ett fritt demokratiskt samtal är det av yttersta vikt att inte i onödan begränsa människors rätt att uttrycka sina åsikter. Riskerna är, som utredningen lyfter fram, att en allt för snäv gräns för yttrandefriheten kan leda till självcensur. Däremot finns det situationer som inte kan tolereras i ett demokratiskt samhälle och där en alltför vid yttrandefrihet möjliggör ett missbruk av vad som får sägas inom ramen för yttrandefriheten. Detta missbrukas inte minst av högerextremister som vill tysta debattörer, vilket blir extra allvarligt eftersom det är en grupp som även använder fysiskt våld utanför

internet som led i hot och hat. Konsekvenser av yttrandefrihet som missbrukas är bl.a. s.k. internetdrev med dödshot och hot om våldtäkt, vilket leder till att människor inte vågar delta i det demokratiska samtalet. Utredningen lägger viktiga förslag med sikte att skydda den personliga integriteten samt att utvidga tillämpningsområdet för olaga hot något. Så som förslagen är utformade täcker dessa inte in obehagliga situationer med allvarliga kränkningar, där gärningarna inte är riktade direkt mot den personliga integriteten eller som inte framkallar allvarlig oro, så som den definieras i utredningen. RFSU anser att utredningen kunde ha resonerat mer kring detta och omfattat även vissa andra verbala övergrepp på nätet, då det ligger mycket nära de övriga frågor som berörts.

Uppdelning mellan RF, TF och yttrandefrihet enligt EKMR

I Sverige har vi skydd för yttrandefrihet i olika författningar. Vissa delar är skyddat i grundlag, andra av artikel 10 i europakonventionen om mänskliga rättigheter. RFSU är medvetna om hur uppdraget till utredningen var författat, och vet att utredningens förslag inte får inskränka den del av yttrandefriheten som är skyddat av grundlag, dvs. t.ex. yttrandefrihet för medier. Lösningen utredningen landar i är att vissa gärningar kommer att föranleda straffansvar om det vidtas utanför medier med utgivningsbevis, medan exakt samma gärning, t.ex. publicerande av en bild, kommer att vara straffri om den sker i en tidning med utgivningsbevis. Sett ur ett rent legalitetsprincipsperspektiv är det inte en optimal lösning, eftersom det för gemene man riskerar att blir svårt att förstå gränsdragningar för det straffbara området. Sett ur perspektivet att det varje dag sker en stor mängd kränkningar framför allt utanför det området som är grundlagsskyddat som får oändliga konsekvenser för den utsatte, där bilder och filmer sprids på nätet utan möjlighet att försöka få bort det publicerade inlägget eller möjlighet att ställa någon till svars, är det enligt RFSU rimligt att trots att det inte är en optimal lösning, ändå försöka lagstifta för den breda allmänheten och parallellt med det utvärdera om de två olika systemen med straffbara handlingar får allvarliga konsekvenser för samhället. Det faktum att vissa gärningar skyddas av TF och YGL minskar inte behovet av straffrättsligt skydd i andra delar, i likhet med utredningens bedömning. Vid en sammantagen bedömning av behovet av att brådskande säkerställa ett skydd för den personliga integriteten och behovet av tydlighet kring straffbara gärningar anser RFSU att den typ av reglering som utredningen föreslår bör införas och sedan utvärderas.

Lösningen ligger inte enbart i straffrätten

Utöver att man lagstiftar kring vilket agerande som anses kränka den personliga integriteten i den mån det ska anses vara straffbart, behövs information och samtal, inte minst till unga, kring normer, värderingar och rätten till sitt privatliv. En lagstiftning med skydd för den personliga integriteten ska självklart möjliggöra att gärningsmän ställs inför rätta, men ska samtidigt leda till normerande effekter, dvs. att information eller bilder inte sprids från första början, eftersom vi vill undvika effekten att unga som gamla får sitt privatliv exponerat t.ex. på internet. Det tas i utredningen upp att det hos yngre personer finns både okunskap och att det har skett en normförkjutning på området kring sexualitet. RFSU har arbetat under lång tid med sexualundervisning och upplysning till ungdomar och anser att det är av stor vikt att fortsätta diskutera normer och värderingar kopplat till sexualitet. RFSU menar att kvaliteten på skolans insatser är ojämn och RFSU anser att det behövs en statlig utvärdering på området för att se hur Sverige kan bli ännu bättre. Det går inte i dagsläget att fullt ut sätta tilltro den den sexualupplysning som sker idag.

Följdaktligen anser RFSU att det behövs riktade informationsinsatser och samtalsforum där både potentiella brottsoffer och förövare får kännedom om hur lagen ser ut, varför den ser ut på det viset och vad man kan göra om någon hotar med att lägga ut filmer med sexuellt innehåll. Det behöver föras samtal kring detta i skolan, i idrottsföreningar, i organisationer i civila samhället m.m.

Abstrakt farerekvisit

RFSU delar utredningens bedömning att det som passar området bäst är en reglering med ett abstrakt farerekvisit. Det innebär att något är "ägnat att" få en viss effekt men effekten behöver inte ha inträffat, t.ex. man behöver inte ha blivit rädd, det viktiga är om någon försökt skrämman dig. Det är den "typiska faran" som ska beaktas. Vid abstrakt fara behöver alltså åklagaren inte visa att någon faktisk fara har uppstått för ett konkret angivet intresse; det räcker med någon form av genomsnittlig eller typisk fara utifrån handlingsättet.

10 Olaga integritetsintrång

10.5.2 Nya tekniker för att sprida information och kommunicera innebär nya risker för integriteten

RFSU välkomnar utredningens verklighetsnära beskrivning av vilka risker som finns med ny teknik avseende den personliga integriteten.

Särskilt välkomnar RFSU uttalanden kring att skydd mot intrång i privatlivet både är ett hot mot individens trygghet och mot de demokratiska samtalen. Med dagens teknik riskerar en spridning att nå ut till ett mycket stort antal personer på kort tid, och finnas kvar i oändlighet. För den enskilde riskerar en spridning av information om privatlivet att få mycket allvarliga konsekvenser och leda till stort personligt lidande. När kränkningar dessutom används som vapen i det demokratiska samtalet, där uppgifter sprids eller hot förekommer om spridning i syfte att tysta personer, är det allvarligt inte enbart för den person som utsätts utan för samhället i stort.

Särskilt angående huruvida uppgifter behöver vara sann eller inte. RFSU anser att det finns risker med en sådan avgränsning, där det ska finnas "ett korn av sanning", eftersom det tvingar den utsatte att vid en rättsprocess offentliggöra hela sitt register av personliga preferenser. RFSU anser att ribban för när det anses bevisat att det finns "ett korn av sanning" bör sättas lågt inom rättsväsendet för att inte tvinga människor till ytterligare kränkningar i samband med rättsprocessen.

10.5.4 Nuvarande skydd genom straffrätt, civilrätt och offentlig rätt är inte tillräckligt

RFSU delar utredningens bedömning att nuvarande lagstiftningar inte skyddar den personliga integriteten i tillräckligt hög grad, ens vid en helhetsbedömning.

Vidare bör beaktas de krav som uppställs i artikel 13 i EKMR, om att medlemsstaterna ska säkerställa rätten till effektiva rättsmedel om en fri- eller rättighet kränkts (så som rätten till privatlivet enligt artikel 8), vilket talar för en riktad straffbestämmelse.

10.5.5 Det behövs ett nytt straffrättsligt skydd i brottsbalken mot allvarliga intrång i privatlivet

RFSU delar utredningens bedömning att det behövs ett nytt straffrättsligt skydd i brottsbalken mot allvarliga intrång i privatlivet.

RFSU delar utredningens bedömning att det är av betydelse att gå varsamt fram, att inneha en försiktig hållning och sikta in sig på de kränkningar där en regler är mest angeläget.

10.6.1 En ny straffbestämmelse om intrång i privatlivet genom spridning av integritetskränkande uppgifter

RFSU välkomnar utredningens ansats att instifta en ny straffbestämmelse till skydd för den personliga integriteten. Utredningen föreslår att den ska ta sikte på mer uppenbara och tydliga fall av intrång i den personliga integriteten. Med anledning av det föreslås att vissa gärningar räknas upp i lagparagrafen samtidigt som en viss flexibilitet skall finnas för att följa förändringar i både samhällslivet och Europadomstolens praxis.

RFSU anser att det är av stor vikt att tydliggöra i propositionen samt i författningstexten vad det är som är skyddsvärt, vilka gärningar som ska falla utanför så som konst och samhällskritik.

De slag av uppgifter som utredningen har landat i är följande;

- Bilder och andra uppgifter om sexualliv
- Bilder och andra uppgifter om hälsotillstånd
- Bilder och andra uppgifter om att någon utsatts för ett allvarlig brott
- Bilder på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation
- Bilder på någons nakna kropp
- Annan liknande bild eller uppgift om någons privatliv

RFSU anser att det kan finnas anledning att särskilja vissa av ovan uppräpnade gärningar, då kränkningens art snarare hör hemma i kapitel sex i brottsbalken och att brottet då heter olaga sexuellt integritetsintrång, mer om detta under 10.6.2.

RFSU anser att det är viktigt att inte helt läsa sig vid enbart uppräpnade gärningar, och välkomnar därför att det föreslås finnas en viss tolkningsmån utifrån förändringar i samhällslivet och möjlighet att anpassa efter ny praxis från Europadomstolen, även beaktat den osäkerhet kopplat till en sådan möjlighet.

RFSU anser vidare att man bör överväga en skrivning som tydliggör att gärningen även omfattar ljudfiler som t.ex. är inspelade vid sexuella övergrepp då det kan vara lika kränkande som en bild.

RFSU vill betona vikten av, som utredningen skriver, att någon självmant kan dela med sig av information eller bilder till en begränsad krets utan att ha ansetts lämna ett samtycke till spridning till att uppgiften blir "tillgängliggjord för flera än ett fåtal personer".

RFSU anser att det är ett allvarligt intrång i en persons integritet när personer byter bilder på nätet oavsett om det sker frivilligt/vid tvång och sedan utpressas eller hotas att utföra andra handlingar under hot om att bilden annars sprids på nätet eller till personer som offret inte

vill ska ses bilden. Detta kan inträffa både om personerna inte känner varandra sedan tidigare, men även som ett led i våld i nära relation.

RFSU välkomnar att brottet föreslås få ett abstrakt fare-rekvisit genom att formuleringen att intrånget är ägnat att medföra kännbar skada. Det möjliggör att se till hur en gärning typiskt sett skall förstås och vilka konsekvenser det får för en individ typiskt sett. Det innebär att domstolen kan, men inte måste, kartlägga vilken konkret skada det åsamkat den som utsatts. Den individ som drabbas behöver inte stärka upp med läkarbevis att man lidit men av en uppgift som är spridd och att fokus ska läggas på vilka effekter det kan få för en person och vad vi värnar i samhället. Det innebär även att gärningsmannens uppsåt till effekten inte behöver visas (att personen blivit kränkt), mer än att personen uppsåtligen spridit bilden. Samtidigt kan en person ha upplevt en viss bild eller uppgift som oerhört kränkande trots att genomsnittspersonen inte typiskt sett skulle reagera på det viset. Domstolen ska då göra en avvägning av kontexten i sin helhet, fanns det särskild anledning till att målsäganden upplever kännbar skada eller är personen "lättkränkt". RFSU välkomnar samtidigt möjligheten för domstolen att ta hänsyn till målsägandens personliga upplevelser och sociala sammanhang för att lagstiftningen ska fungera i verkligheten, även om det inte ges utslagsröst. En ordning där allas högst individuella upplevelse av kränkningar ges utslagsröst skulle leda till en väldigt rättsosäkerhet och underminera legalitetsprincipen.

RFSU vill dock särskilt poängtera att vi inte önskar se varken lagstiftning eller praxis som särskiljer olika sexuella identiteter eller praktiker som klandervärda eller avvikande. Oavsett vilken sexuell identitet en individ har skall dennes rätt till personlig integritet gälla.

10.6.2 Spridning av uppgifter om sexualliv bör inte ges någon särställning i Brb

Utredningen föreslår en enhetlig reglering av alla olaga integritetsintrång och placerar dessa i brottsbalkens fjärde kapitel om brott mot frihet och frid. Detta till förmån för att separera vissa gärningar och lägga i kapitel sex. Utredningen konstaterar samtidigt att det kan finnas goda skäl för och emot att lägga det som ett led i sexualbrott.

RFSU delar inte utrednings bedömning och anser att publicera och sprida filmer/bilder på samlag, nakna kroppar med sexuell koppling, filmer/bilder på sexuella övergrepp irl/nätet innebär en kränkning av en annan art eller karaktär, än om någon fotar dig i t.ex. samband med en trafikolycka. Båda sorters kränkningar är allvarliga och föreslås

anses straffbara, vilket RFSU välkomnar. RFSU vill se en placering av de kränkningar som tar sikte på den sexuella integriteten, eller som t.ex. har uppebara sexuella eller homofoba motiv, i brottsbalkens sjätte kapitel. Flera av de gärningar som föreslås föranleda straffansvar, innebär även att kränkningar begåtts inom ramen för andra sexualbrott, t.ex. då ett övergrepp filmats av någon och sedan sprids.

Ungdomar är en särskilt utsatt grupp på området, inte minst ungdomar som lever i en hederskontext. Kränkningar av den sexuella integriteten handlar om kön, makt och sexualitet. Det är ffa. unga tjejer som drabbas av kränkningar av sexuell natur medan unga killar ffa. drabbas av kränkningar av hot om våld eller grov brottslig gärning, även om det självklart förekommer att pojkars sexuella integritet kränks. En av konsekvenserna blir att unga tjejer riskerar att hämmas i sin sexualitet samt att ungdomar riskerar sin psykiska och fysiska hälsa. Det är allvarliga konsekvenser, och har ett särskilt skyddsvärdhet och allvar som enligt RFSU bäst speglas i kapitel sex.

RFSU vill se en lagstiftning där kränkningar som är av sexuell karaktär, som har ett sexuellt eller ev. homofobt motiv eller som på något vis tydligt kränker offrets sexuella självbestämmanderätt eller integritet, bör separeras från de brott som tar sikte på "ren" rätt till privatliv och privat sfär. Anledningen till det är att sexuella kränkningar har en högre skyddsvärdhet, sett både ur ett individperspektiv och ur ett samhällsperspektiv. RFSU menar vidare att den sexuella integriteten inte bara sitter i kroppen utan även i intellektet. En spridning av samlag/övergrepp/onani/sexuell nakenhet, kränker både rätten till privat sfär och den sexuella integriteten som sådan.

De vinster som man gör, lagstiftningsmässig, genom att placera alla de föreslagna olaga integritetsinträngen tillsammans väger lättare än de skäl som talar för en separering och placering av de brott som tar sikte på att kränka den sexuella integriteten. Huruvida det uppkommer konkurrensproblem gentemot övriga sexualbrottsregleringar behöver utredas vidare vid en placering i kapitel sex.

RFSU anser att det tål att jämföras med våldtäkt, där lagstiftaren hade kunnat välja en ordning där våldtäkt (som ju i vart fall idag innehåller en huvudregel om våld/tvång/hot) ligger som t.ex. misshandel i brottsbalken, där den sexuella kränkningen ses som försvärande. Således en liknande ordning som föreslås angående brott mot personlig integriteten, genom brottet olaga integritetsintrång, där den sexuella kränkningen kan ses som försvärande vid straffmätning.

Våldtäkt ligger dock som eget brott i särskilt kapitel för att kränkningen och gärningen är av en annan art. En historisk tillbakablick visar att sexualbrott tidigare, innan 1984 års sexualbrottsreform, låg som ett sedlighetsbrott, men ändrades för att tydligt visa att det var den sexuella integriteten som skulle skyddas. I och med sexualbrottsreformen urskiljs sexualitet som något specifikt skyddsvärt (bortom fridsbrott, våldsbrott och sedlighetsbrott) som motiverar specifika kriminaliseringar. Det kan även göras en jämförelse till ofredande och sexuellt ofredande. Ofredande utan sexuell karaktär ligger som ett fridsbrott i kapitel fyra och sexuellt ofredande (där gärningsmannen uppsåt och sexuella intressen vid brottet samt offrets sexuella integritet riskerat att kränkas synas) ligger som ett sexualbrott i kapitel sex.

10.6.3 Vad innebär det att sprida uppgifter

RFSU delar utredningens bedömning att skapa en bestämmelse som avseende spridningen är uppbyggd som hets mot folkgrupp, där det är spridningen till fler än ett fåtal som är avgörande. Det ska alltså inte behöva visas att fler än ett fåtal faktiskt tagit del av uppgiften eller bilden, utan faran för att de skulle kunna göra det. Det är inte effekten utan faran för effekten som står i fokus.

RFSU välkomnar utredningens förslag att göra bestämmelsen teknikneutral. Genom det riskeras inte ytterligare gränsdragningsbesvär. Sverige följer EKMR som är teknikneutral och lagen blir inte (lika) snabbt omodern då nya vägar för spridning kontinuerligt skapas i en föränderlig teknisk värld.

10.6.4 Undantag från straffansvar

Det föreslås en möjlighet att i det enskilda fallet göra en rimlighetsbedömning och en avvägning av den enskildes rätt mot att kränkande uppgifter sprids och yttrandefrihetsintressen.

RFSU anser att det är av vikt att införa det föreslagna undantaget som möjliggör avvägningar mellan intressen i det enskilda fallet och samtidigt se till syftet med spridningen och allmänintresset för uppgifterna. Det nämns särskilt att opinionsbildande syften och t.ex. intentioner att avslöja övergrepp skall kunna föranleda undantag för straffansvar.

10.6.7 Åtalsbegränsning

RFSU delar utredningens bedömning av att särskild vikt ska läggas vid målsägandes inställning till åtal. Åklagaren skall dock när det är påkallat från allmän synpunkt kunna väcka åtal på egen hand.

RFSU vill dock se en ordning där den enskilde inte behöver bekosta en rättegång för olaga integritetsintrång. Det ska inte bli en klassfråga vems integritet som är skyddsvärd i praktiken och vem som ska få sin sak prövad.

10.6.8 Olaga förföljelse och fridskränkingsbrotten

RFSU välkomnar förslaget att omfatta olaga integritetsintrång i straffbestämmelsen om olaga förföljelse.

10.6.9 Sekretessfrågor

RFSU välkomnar att det i mål om ansvar för olaga integritetsintrång ska råda sekretess om det kan antas att den enskilde lider men om uppgiften röjs. RFSU delar utredningens bedömning att det annars finns en stor risk att de som utsätts kommer att hysa ovilja att anmäla brott, då det alltid finns en risk att uppgifterna får ytterligare spridning i offentligheten i samband med en rättsprocess. Det ligger i linje med motiven bakom lagregleringens uppkomst att individen inte större utsträckning än nödvändigt exponeras i samband med t.ex. rättegång. Det som behandlas i målet har sannolikt ofta information och bilder av privat karaktär och ska bedömas om de anses vara av sådan kränkande karaktär som varit ägnat att medföra kännbar skada m.m.

11 Olaga hot

RFSU delar utredningens bedömning att det straffrättsliga skyddet mot hot mot den personliga integriteten behöver stärkas och välkomnar därför förslaget att olaga hot bör omfatta hot om brott mot frihet och frid. Vidare välkomnas en skrivning som ger möjlighet till att omfatta förtäckta hot, i de fall det går att visa att det rör sig om just ett förtäckt hot om våld eller frihet och frid. Utredningen föreslår inte en onödigt stor utvidgning av det kriminaliserade området, utan föreslår att gärningar som innefattar hot om brott riktade mot den personliga integriteten, t.ex. hot om att sprida nakenbilder, som i sig är ett angrepp på den personliga integriteten och ska framkalla allvarlig oro hos målsäganden. Ordet fruktan tar bort, vilket innebär att nivån av straffbarhet sänks. Allvarlig fruktan har, enligt utredningen, varit svårtolkad för domstolarna och utredningen gör

bedömningen att ordalydelsen indikerar att det ska krävas närmast akut rädsla och panik, vilket inte torde vara meningen. RFSU anser att utredningens bedömning är rimlig.

RFSU vill specifikt lyfta fram ungdomar utsatta för hedersrelaterat förtryck och våld som en särskilt utsatt grupp, i förhållande till rätten till sin kropp och sexualitet och t.ex. olaga hot. Konsekvenserna och den fara den gruppen riskerar vid hot om spridning/spridning av t.ex. nakenbilder är ofta mer allvarlig än genomsnittliga typiska faran vid sådant hot och ofta känner individer i den målgruppen både en allvarlig oro och en allvarlig fruktan. Hot om spridning av bilder på internet eller spridning till familj/släkt gör t.ex. att unga tjejer inte ser någon annan utväg än att (genom utpressning) ställa upp på fler övergrepp av rädsla för sin familj/släkt - då de känner rädsla för sitt liv eller allvarliga konsekvenser i form av fysiskt våld. Utredningen lyfter att det vid bedömning ska beaktas målsägandens konkreta situation och sårbarhet, vem som utför hotet och om denne känt till offrets särskilda situation vilket. RFSU välkomnar både möjligheten att göra en individuell bedömning av faran samt att olaga integritetsintrång föreslås omfattas av bestämmelsen om olaga hot.

Genom förslaget bör en mer ändamålsenligt tillämpning av straffskydd för personlig integritet omfattas, samtidigt som det tydliggörs att t.ex. "Jag vet var du bor" kan omfattas av bestämmelsen om hot om våld.

En utvidgning här påverkar yttrandefriheten, men det är knappast hot om våld eller hot om att kränka någons frihet och frid, enligt den reglering som utredningen föreslår, det som yttrandefriheten primärt tar sikte på att skydda.

12 Ofredande

RFSU välkomnar att bestämmelsen moderniseras, både avseende språk och innehåll. RFSU välkomnar att brottet förses med ett abstrakt fare-rekvisit, att gärningen inte behöver uppfattas under tiden den begås för att föranleda straffansvar samt att även enstaka händelser kan föranleda straffansvar.

RFSU välkomnar att man ser till ändamålen med lagstiftningen, att skydda en persons frid, och anser liksom utredningen att det inte går att räkna upp alla gärningar som kan tänkas omfattas då vi lever i en föränderlig tid. Samtidigt ser RFSU delvis en fara i att man i princip helt överläter till domstolen att bestämma vad som ses som en kränkning av någons frid, och vilka gärningar som kan omfattas. Utredningen skriver att "Tidigare i avsnittet anger vi att endast

gärningar som är ägnade att kränka någons frid på ett kännbart sätt bör omfattas av straffansvar. Ett konkret handlande måste då på ett uttryckligt sätt prövas utifrån huruvida det var ägnat att orsaka en sådan negativ effekt hos målsäganden. Enligt vår mening finns det då heller inte något behov av en exemplifiering för att ytterligare avgränsa det straffbara området.”

Även om gärningsmannen ska ha agerat hänsynslöst på ett sätt som är ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt, och det finns en tidigare praxis kring lagrummet anser RFSU att det är av vikt att man i propositionen ändå räknar upp vad man tar sikte på, så som görs i utredningen, om än inte en fullständig lista, för att inte skapa en rättsregel som blir väldigt svår att förstå för lekmän.

13 Förtal

Utredningens förslag att spridningens omfattning och huruvida uppgiften spridits på internet beaktas vid avvägning mellan förtal och grovt förtal välkomnas.

RFSU delar utredningens bedömning att man det inte ska finnas en uttömmande lista i lagparagrafen. Vid bedömning skall hänsyn tas till huruvida syftet varit att målsägandes anseende skulle skadas. Det finns en tidigare praxis, som gjort många av avvägningarna redan. RFSU välkomnar särskilt förslaget att ta bort ”klandervärd i sitt levnadssätt” i lagen, då den är omordern och moraliserande. Det skyddsvärda området bör kommas åt genom en mer allmän formulering som utredningen föreslår. Likväl välkomnas att missaktning ersätts med annan formulering om att skada anseendet. Det är av stor vikt att allmänheten förstår vad som är straffbart utan att läsa in sig på begrepp som inte används i samhället.

14 Förolämpning

RFSU välkomnar utredningens bedömning att förolämpning fyller en viktig funktion även fortsättningsvis samt att den behöver moderniseras. Mot bakgrund av hur samtalsklimatet är, och de behov som i övrigt lyfts i utredningen för att komma till bukt med problem kopplat till att människor betar sig på ett hänsynslöst vis mot varandra, inte minst på internet, anser RFSU precis som utredningen lyfter att det inte kan anses vara rätt väg att gå att avkriminalisera den typen av uttalanden som kan sära en person även om de relativt sällan kommer att gå till åtal.

RFSU välkomnar en moderniserad lagparagraf som särskilt tar sikte

på de gärningar som kan vara kränkande för den enskildes självkänsla eller värdighet, någon som utredning har kartlagt redan skett en förskjutning till i praxis.

16 Ansvar för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor

RFSU välkomnar utredningens avvägning och förslag att olaga hot och olaga integritetsintrång omfattas av ansvar enligt BBS-lagen. Även om krav på tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor inte ska sättas så högt att tillhandahållare av tjänsten kommer att censurera innehållet för att vara på den säkra sidan av lagen, är det av stor vikt att tydliggöra det ansvar som personer och företag har, för att skydda den personliga integriteten. Den som sprider materialet eller den kan dömas för medhjälp därtill, ska självklart dömas enligt brottsbalken, men det behöver även finnas en subsidiär regel avseende dessa brott som möjliggör att ta bort materialet från (i vart fall den sidan på) internet. Som situationen ser ut är det snarare vardag att det ligger regelrätta hot om våld, sexuellt våld på nätet och på elektroniska anslagstavlor och det sprids kränkande filmer och bilder på elektroniska anslagstavlor helt offentligt där den som utsätts står inför få möjligheter att få bort materialet.

RFSU delar i övrigt utredningens bedömning att det behövs en mer sammanhållen översyn av BBS-lagen mot bakgrund av den genomgång som görs i utredningen.

17 Brottskadeersättning vid ärekränkingsbrott

RFSU välkomnar den föreslagna utvidgningen av möjlighet till att få brottskadeersättning för ärekränkingsbrott. RFSU anser att en rimlig gränsdragning vid grovt förtal är gjord, på det vis som utredningen föreslår.

Avslutningsvis

RFSU kan avslutningsvis konstatera att frågorna som behandlas i utredningen är stora och behandlar många svåra avvägningar mellan starka skyddsvärda intressen. RFSU anser att det är nödvändigt att lagstifta ett straffskydd för den personliga integriteten, trots att detta medför en inskränkning av yttrandefriheten. RFSU anser att Sverige kan åstadkomma ett visst skydd för det demokratiska samtalet genom att lagstifta mot hot och kränkningar av den personliga integriteten.

Det kan inte rimligtvis vara hot om att sprida samlagsbilder, hot om brottsliga gärningar m.m. som yttrandefriheten tar sikte på att skydda. RFSU anser att det är angeläget både på individnivå och samhällsnivå att skapa ett skydd mot de grävsta kränkningarna av den personliga integriteten och den sexuella integriteten. Befintlig lagstiftning förmår inte skydda dessa intressen i tillräckligt hög utsträckning idag. RFSU ser dock tydligt behovet av att följa upp hur lagstiftningen fungerar då förslaget som läggs innebär att olika regler gäller beroende på vem som yttrar sig i vilket medium.

RFSU ser tydligt behovet av att lagstifta, för att förhindra att bl.a. övergreppsfilmer sprids på nätet. Samtidigt menar RFSU att lösningen inte primärt ligger i straffrätten. Problemet är att exempelvis att gärningsmän hotar om och sprider filmer av sexuell natur och därigenom utpressar unga tjejer att ställa upp på fler övergrepp och att hot och hat används som nedtystande faktor i demokratiska samtalet. Utöver en normativ lagstiftning behövs fler samtal kring personlig integritet, sexuell integritet, normer och värderingar, rätten till den egna kroppen och gränssättning i olika forum, inte minst med unga personer.

Datum som ovan

Kristina Ljungros
Förbundsordförande RFSU